

INTERACCIÓ 15

Repensant les polítiques culturals locals

De les biopolítiques culturals a l'emancipació.
Reptes i estratègies de futur, Franco Berardi

4 de desembre de 2015

Gener de 2016

Àrea de Públics
Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC)
Departament de Cultura

Passatge de la Banca, 1-3
08002 Barcelona
Telèfon 93 316 27 70
icec.cultura@gencat.cat
Web www.gencat.cat/cultura/icec
Blog www.bloc.gencat.cat/publicsculturals

INTERACCIÓ 15

Repensant les polítiques culturals locals

L'Àrea de Cultura, Educació i Esports de la Diputació de Barcelona consolida Interacció com el punt de trobada entre responsables i professionals de la cultura en els diferents àmbits de la gestió, creació o difusió, un referent de debat i aportació d'idees en aquest àmbit, des l'any 1984.

Agrupa gestors, creadors, pensadors i investigadors tant del sector públic com del privat i associatiu, amb figures estatals i internacionals.

Interacció 15 reuneix el CERC i la comunitat de gestors, responsables i experts en polítiques i gestió cultural per reflexionar sobre l'avaluació dels 36 anys de polítiques culturals locals amb l'objectiu de cercar noves línies de treball. També es detectaran les tendències que poden suposar una aportació innovadora de cara al futur de les esmentades polítiques.

Així, **Interacció 15** s'ha celebrat en una doble versió presencial i virtual, per dotar de contingut els espais de treball i facilitar-ne la connexió. S'ha dividit en quatre blocs, virtual el primer i presencial i alhora virtual durant la presentació, els altres tres.

“S'està obrint una escletxa entre les polítiques culturals municipals?”

“Anem cap a espais de confluència, de treball mutu i de cooperació?”

“Sembla prou clar que les institucions ja no poden actuar al marge de l'opinió, la participació i la gestió de la ciutadania”

Interacció vol debatre “si s'està obrint una escletxa entre les polítiques culturals dels ajuntaments i municipals, o bé si més aviat anem cap a espais de confluència, de treball mutu i de cooperació, tot posant en crisi la idea de l'ajuntament que regeix la major part de l'oferta cultural del municipi, en un temps en que sembla prou clar que les institucions ja no poden actuar al marge de l'opinió, la participació i la gestió de la ciutadania”. Debat i reflexió mitjançant la Comunitat Virtual d'Interacció i la trobada de desembre, com reflexiona Juanjo Puigcorbé i Benaiges, Diputat Delegat de Cultura.

Ponents de la jornada

Eix 0: PANORAMA. L'anàlisi de les polítiques culturals des del 1978 fins a l'actualitat”.

És l'eix transversal que pretén aprofundir en les arrels de la gestió cultural en el nostre país i entendre'n els diferents períodes i maneres d'actuar.

Conferència inaugural

Balanç de les polítiques culturals. Què hem guanyat i què hem perdut? Xavier Antich
2/12/2015

Síntesi del debat online

La crisi dels quaranta o quaranta anys de crisi? Xavier Marcé i Lluís Noguera
Modera Xavier Fina
3/12/2015

Conferència final

De les biopolítiques culturals a l'emancipació. Reptes i estratègies de futur, Franco Berardi
4/12/2015

Conclusions, Xavier Fina
4/12/2015

I tres eixos simultanis:

1. Quin és el paper de la creació i els creadors en la gestió cultural
2. Com es dibuixen les noves fronteres entre espais físics i virtuals
3. Pros i contres de la gestió comunitària de la cultura

Els tres eixos tenen un detonador com a tret de sortida provocador, un antagonista amb punt de vista contraposat al detonador, “una oportunitat de parlar de manera crítica i sense pèls a la llengua”. Se segueix d’un diàleg amb taula rodona que “vol establir punts de contacte, traçar línies d’acord i també delimitar els punts que romanen poc clars o que es presenten problemàtics”. I finalment, Tres mirades (des de la política, des del sector i externa).

Eix 1: Quin és el paper de la creació i els creadors en la gestió cultural

Detonador: Oriol Fondevila
Antagonista: Tena Busquets

Diàleg: Creadors i gestors. Una relació inevitable?
Carles Giner, David Carabén i Marta Galán

Vídeo creació de Jordi Colomer

Mirades: La creació del món
Montserrat Chacón, Francesc Serés, Mireia Sallarés i José Ramon Ubieta

Conclusions: Martí Sales

Textos de debat previ: <http://interacció.diba.cat/etiquetes/interaccio15e1>

Eix 2: Com es dibuixen les noves fronteres entre espais físics i virtuals

Detonador: Bernat Ruiz Domènech
Antagonista: Joaquim Rius Ulldemolins

Diàleg: Virtuts i virtualitats en el món digital
Roberta Bosco i Joana Moll

Vídeo creació de Jordi Colomer

Mirades: Xarxes digitals, xarxes ciutadanes
Oriol Lladó, Marta Cano, Roger Palà

Conclusions: Eduard Escoffet

Textos de debat previ: <http://interacció.diba.cat/etiquetes/interaccio15e2>

Eix 3: Pros i contres de la gestió comunitària de la cultura

Detonador: Oriol Barba i Anna Subirats
Antagonista: Pep Montes

Diàleg: Els ciutadans i la gestió de la cultura
Jordi Sans, Pepe Serra i Santiago Eraso

Vídeo creació de Jordi Colomer

Mirades: Institucions i gestió comunitària: un oxímoron o una relació possible
Josep Berga, Montse Balaguer, Ricardo Duque

Conclusions: Ingrid Guardiola

Textos de debat previ: <http://interacció.diba.cat/etiquetes/interaccio15e3>

Presentacions de projectes a la Sala Raval

Conegueu els projectes presentats a la Sala Raval
http://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/interaccio2015_programa_0.pdf, pàgina 10.

ÒRBITES. Presentacions paral·leles

Conegueu les presentacions paral·leles.
http://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/interaccio2015_programa_0.pdf, pàgina 11.

IDEES CLAU

Franco Berardi

- **Imaginem quin pot ser el paper de la cultura i dels treballadors culturals en l'època que es va dibuixant com una època ambigua.**
- No podem limitar aquest paper a una dimensió participativa. Cal desenvolupar el treball del que sembla possible i afrontar el que sembla ser dominant, que oprimeix el possible.
- El possible no es manifesta obertament, però existeix en una dimensió amagada. És el veritable objecte de reflexió sobre la cultura i d'una actuació col·lectiva de les indústries culturals.
- Vivim avui una mena d'agonia de la democràcia. Això ens permet de mirar a l'horitzó i reflexionar la possibilitat d'una estratègia cultural.
- La decisió democràtica es distancia de la lògica opressiva del deute, però aquest guanya i la força de la democràcia passa a transformar-se en debilitat i impotència.
- Més informació, més democràcia? Més informació més complexitat, i per tant, menys capacitat de prendre decisions eficaces?
- En una cultura tecnològica parlem de la relació entre el temps i la velocitat de la infoesfera (l'esfera on circulen les informacions), d'una banda, i de l'altra, del temps necessari per elaborar, prendre consciència i decidir eficaçment. Hi ha una desproporció entre l'una i l'altra.
- Es produeix una acceleració infinita de la infoesfera paral·lela als automatismes que anul·len o redueixen gairebé a zero la capacitat de prendre decisions conscients.
- La velocitat dels automatismes tendeix a anul·lar la potència de la voluntat col·lectiva democràtica.
- La potència de la força de la voluntat s'està transferint del camp de la voluntat i decisió al camp dels automatismes.
- L'automatisme de la decisió és l'anul·lació de la democràcia.
- Què podem fer aleshores? Simplement només ens resta que acceptar la submissió al poder dels automatismes que ens empobreix cada vegada més.
- Estem en una guerra infinita, una rebel·lió agressiva i cega, buida de projectes d'un cos descerebrat. Un cos sense cervell, és a dir, el cos de la identitat, de la pertinença, de la nació (...) ha estat absorbit pels automatismes.
- Europa manifesta tendència cap a la descomposició perquè ha estat impulsada cap a la dictadura financera que no ha estat decidida per ningú, sinó per la força mateixa del trasllat del poder als automatismes.
- **Què podem esperar i preguntar a la cultura?**
- L'estratègia de la cultura ha d'imaginar dues dimensions de sortida de la dictadura dels automatismes.
- Els treballadors cognitius som els programadors informàtics o poetes, artistes o enginyers que hem aixecat l'edifici ple d'obligacions on la societat es troba vinculada i empresonada.
- Hem d'imaginar una alliberació possible. El possible es realitza a l'interior de condicions subjectives que són determinades per la capacitat d'actuació cultural.

- Els treballadors cognitius són la força que pot produir un procés de re-programació de la màquina global. Avui són una minoria, però cada vegada més important.
- L'exèrcit pacífic dels treballadors intel·lectuals, l'exèrcit pacífic dels enginyers i els poetes, és la força que ens pot alliberar dels automatismes.
- No és en la voluntat, és en la capacitat tècnica, cognitiva, on es troba la possibilitat d'aconseguir canvis profunds.
- L'any 2011 hem aconseguit crear les condicions per a una diferència de percepció del nostre paper i de la relació entre nosaltres.
- El treballador cognitiu té una possibilitat amagada, oprimida encara, per manca de solidaritat, calor i amistat.
- La solidaritat entre treballadors cognitius és la primera possibilitat per als treballadors, les institucions de la cultura.

- **Els professionals de la cultura tenim un paper important en un segon nivell: l'esgotament de la força progressiva de la modernitat.**
- La fi del creixement és una altra descoberta que ens pertany com a feina a fer en el futur.
- L'abundància en què vivim està produïda essencialment pel treball cognitiu, per la força positiva de la tecnologia.
- Quan traduïm la tecnologia com a eina de profit i d'acumulació aquesta es converteix en cadena o eina per a l'abundància que es transforma en eina per a la opressió, la subordinació i l'empobriment.
- Un paper essencial dels treballadors de la cultura és produir un sentiment de la sobrietat com a riquesa.
- Avui tenim moltes coses i no són les coses el que necessitem. Necessitem més temps i percebre la situació present com una situació de desig. Ens ho amaga la potència dels automatismes i la impotència de la societat, però és el possible el que hem de desencadenar de la visió dominant.
- La relació entre cultura i tecnologia ha de ser repensada d'aquesta manera.
- Hem de concebre un paper de la cultura com a projecte i com a pràctica de re-programació del sistema tècnic existent.
- Crec que hem de pensar la cultura com l'espai on es troben el poeta i l'enginyer.
- I fer cultura com a lloc on redefinim la relació entre la necessitat i el desig, una relació que s'ha perdut, però que pot ser reactivada entre la intel·ligència col·lectiva i la solidaritat social dels treballadors.
- A més del poeta i l'enginyer hi ha altres figures. L'economista és també un intel·lectual que separa el poeta de l'enginyer. Les coses serioses són la seva tasca. El gestor cultural és ser antieconomista: descobrir i permetre als altres saber que l'economia no és la naturalesa. L'economia, o l'economista, és la relació entre el possible i l'existent. El gestor cultural és la figura que fa possible una nova aliança entre el possible i l'existent.

Conferència final

De les biopolítiques culturals a l'emancipació. Reptes i estratègies de futur

Franco Berardi, 4/12/2015

<http://interaccio.diba.cat/blogs/2015/12/04/franco-berardi-tanca-interaccio-15-defensant-capacitat-de-cultura-per-redefinir-rel>, Enric Monné i Camps, 4/12/2015

“El filòsof italià ha instat a repensar la cultura perquè esdevingui «l'espai on el poeta i l'enginyer es troben per redefinir la relació entre necessitat i desig».

(...)

«el problema de la nostra societat és la desproporció entre la quantitat i velocitat de la informació i el temps necessari per prendre decisions».

Segons el filòsof, s'han creat «automatismes que redueixen la capacitat de decisió conscient pròpia de la democràcia».”

Xavier Fina presenta el conferenciant, un membre del pensament crític italià, del pensament marxista italià, que ens parlarà del paper que pot jugar la cultura en temps de guerra. Ja ens explicarà si la paraula 'guerra' és la descripció del temps present o bé, si és una valoració del temps que ens espera. I també parlarà de quin és el paper que poden jugar els treballadors dels àmbits del coneixement.

Amb la seva participació, obrim **Interacció 15** a la globalitat i no parlem de Catalunya, d'Espanya o de Barcelona.

“Imaginar quin pot ser el paper de la cultura i dels treballadors culturals en l'època que es va dibuixant”

Franco Berardi expressa la seva intenció: Imaginar quin pot ser el paper de la cultura i dels treballadors culturals en una època que es va dibuixant com una època ambigua, amb una doble cara, una obscura i una altra, més oberta al possible.

“No podem limitar aquest paper a una dimensió participativa. Cal desenvolupar el treball del que sembla possible i afrontar el que sembla ser dominant, que oprimeix el possible”

No crec que, en el futur, puguem limitar el paper dels treballadors culturals, de les institucions culturals, a una dimensió participativa. Crec que cada vegada més, les institucions culturals han de desenvolupar una capacitat de producció i d'organització del possible, del que sembla possible, del que sembla ser dominant que sembla ser una perspectiva que oprimeix el possible.

“El possible no es manifesta obertament, però existeix en una dimensió amagada. És el veritable objecte de reflexió sobre la cultura”

Aquesta possibilitat de dialèctica de possibilitat i de potència és el que més m'interessa avui. Quan parlem de potència parlem d'allò que s'està manifestant i desenvolupant actualment. Quan parlem del possible parlem d'allò que no es manifesta obertament, però que continua existint en una dimensió amagada, difícil d'entendre i de manifestar-se, però que és el veritable objecte de reflexió sobre la cultura i d'una actuació col·lectiva de les institucions culturals.

“Vivim avui una mena d'agonia de la democràcia. Això ens permet de mirar a l'horitzó i reflexionar la possibilitat d'una estratègia cultural”

Crec que podem dir que avui vivim una espècie d'agonia de la democràcia. Ja sé que ho dic en una ciutat que la democràcia sembla molt forta, molt viva, per moltes raons. Però és com una condició que ens permet de mirar a l'horitzó, i no només a l'horitzó de Catalunya sinó també d'Europa i del món.

El pessimisme, quasi inevitable, s'està convertint en inevitable, una mena de lloc comú. Ho sento, sento repetir coses que formen part d'un lloc comú. Però, d'aquí hem de partir per a reflexionar sobre la possibilitat d'una estratègia del treball cultural en l'època en què vivim, que abans de tot, viu una agonía de la democràcia.

“La decisió democràtica es distancia de la lògica opressiva del deute, però aquest va guanyar”

“La força de la democràcia passa a transformar-se en debilitat i impotència”

I per què uso aquesta expressió tan forta?. No és només per les proves que tenim del fet que l'elecció democràtica té cada vegada menys eficàcia i té menys efectes reals en la vida social i econòmica.

Ho hem vist fa uns mesos en la relació de Grècia i la Unió Europea. El poble grec va decidir, no una vegada sinó dues. La decisió democràtica es distancia de la lògica opressiva del deute, però aquest va guanyar i la dictadura financera es va imposar després del referèndum del 5 de juliol del 2015. I una vegada més, hem verificat que la decisió democràtica no té efectes en la realitat quan es tracta d'enfrontar-se a la força automàtica del poder financer. Hi ha molts altres exemples que podríem esmentar.

Hem d'entendre perquè passa això. Perquè la força de la democràcia passa a transformar-se en debilitat i una impotència, a la fi.

A Frankfurt, el 1972, els dos filòsofs Jürgen Habermas i Niklas Luhmann es varen trobar per discutir sobre el futur de la democràcia en relació al desenvolupament de les tecnologies de la comunicació, un tema que feia temps que se'n parlava i que ocupava el pensament filosòfic de tots dos. Habermas, essencialment demòcrata, optimista i també progressista, defensa quanta més informació, més democràcia; si la gent té poc coneixement pot decidir més conscientment amb la informació. Niklas Luhmann, menys generós, però probablement més visionari, afirma que no està segur que més informació signifiqui més democràcia. Pot arribar a ser el contrari perquè més informació implica més complexitat. I en situacions complexes la capacitat de prendre decisions eficaces tendeix a disminuir i reduir-se. En els anys setanta, Luhmann parlava de la noció d'especificitat del nivell administratiu: la política tendeix a ser substituïda, cada vegada més, per l'administració. Era una intuïció que em sembla confirmada amb el que va passar a les dècades següents, però que, avui, cal definir millor.

“Més informació, més democràcia? Més informació més complexitat, i per tant, menys capacitat de prendre decisions eficaces?”

“En una cultura tecnològica parlem de la relació entre el temps i la velocitat de la infoesfera, d'una banda, i de l'altra, del temps necessari per elaborar, prendre consciència i decidir eficaçment. Hi ha una desproporció entre l'una i l'altra”

“Es produeix una acceleració infinita de la infoesfera paral·lela als automatismes que anul·len o redueixen gairebé a zero la capacitat de prendre decisions conscients”

Què és la complexitat? El món sempre ha estat complex. El problema és que quan parlem, en una societat, en una cultura tecnològica, parlem essencialment d'un tema de velocitat. Cultura tecnològica vol dir problemes tecnològics. Parlem d'una banda, de la relació entre el temps i la velocitat de la infoesfera (l'esfera on circulen les informacions), i de l'altra, del temps necessari per a la elaboració, per a la consciència i la decisió eficaç. És crucial per mi, per a entendre el que passa avui fora d'un esquema simplement polític. En termes sistèmics, avui el problema és de desproporció entre un i altre, és a dir, entre la velocitat de la infoesfera i el temps necessari per a la elaboració, la consciència i la decisió eficaç. Quan estem examinant un procés que es mou paulatinament, és fàcil entendre i decidir en temps útil. Quan els esdeveniments decisius passen en un nanosegon com passa en el món financer, en el qual les transformacions són cada vegada més ràpides, la possibilitat de prendre una decisió conscient es redueix a quasi a zero. El que ha passat i segueix passant és una acceleració infinita de la infoesfera, en paral·lel a la creació d'automatismes tècnics i lingüístics que fan possible una automatització creixent de la decisió que anul·la o redueix a quasi res, la capacitat de decisió conscient de la societat del pensament de la cultura de la democràcia.

“La velocitat dels automatismes tendeix a anul·lar la potència de la voluntat col·lectiva democràtica”

És l'efecte sistèmic de la relació entre democràcia i sistema financer. Essencialment, el sistema financer és un sistema d'automació creixent de les implicacions lògiques, tècniques, econòmiques i a la fi, també socials. El polític no pot fer res que irrompi la força de la decisió financera perquè es tracta de nivells de velocitat, de ritmes incompatibles i on la velocitat dels automatismes tendeix a anul·lar la potència de la voluntat col·lectiva democràtica.

Què ha significat la política en la modernitat, és a dir, avui?

Per a definir el concepte de política cito a Maquiavelo, el màxim expert en política com a art i com a tècnica de la modelació humana, de la infinita complexitat del món natural.

El príncep de Maquiavelo parla de l'home del poder, com algú amb capacitat de sotmetre la fortuna, és a dir, la casualitat, la caòtica casualitat de la naturalesa. I Maquiavelo, de manera sexista, diu: el príncep és l'home i la fortuna és femenina, capriciosa, imprevisible. I nosaltres, els polítics, els prínceps, hem de sentir la força de la voluntat, que és l'eina essencial de la dominació masculina de la política moderna sobre la impressibilitat de la natura.

“La potència de la força de la voluntat s'està transferint del camp de la voluntat i decisió al camp dels automatismes”

“L'automatisme de la decisió és l'anul·lació de la democràcia”

“Simplement només resta que acceptar la submissió al poder dels automatismes que ens empobreixen cada vegada més”

“Estem en una època infinita, sense principi, sense fi”

“Estem en una guerra infinita, una rebel·lió agressiva i cega, buida de projectes d'un cos descerebrat”

“Un cos sense cervell, és a dir, el cos de la identitat, de la pertinença, de la nació (...) ha estat absorbit pels automatismes”

“Un cos sense cervell busca identificació en els demés, vistos com enemics, per a ser nosaltres”

“Europa manifesta tendència cap a la descomposició perquè ha estat impulsada cap a la dictadura financera que no ha estat decidida per ningú, sinó per la força mateixa del trasllat del poder als automatismes”

Aquesta potència, violència, si volem, ha estat reduïda, en certa manera, per la transformació democràtica a causa de la llei, de la regulació. Avui aquesta potència s'està transferint des del camp de la voluntat i de la decisió al camp dels automatismes tècnics i lingüístics, que controlen i prenen el lloc que, en un altre temps, va ser el lloc de la voluntat. L'automatisme de la decisió és l'anul·lació sistemàtica de la democràcia. No podem fer res, des del nivell de la política, contra això, perquè la política no és més el lloc on puguem modificar una condició que sistemàticament ha debilitat al polític mateix.

Què podem fer aleshores? Simplement només ens resta que acceptar la submissió final al poder dels automatismes que ens empobreixen cada vegada més i que redueix la vida col·lectiva en guerra, perquè aquesta és la reacció del cos col·lectiu a la força automàtica de l'abstracció.

Què demanem avui, què vivim en l'època del terrorisme boig, del terrorisme que es presenta purament com a reacció contra una humiliació? Que és la guerra d'avui?. No crec que anem a una tercera guerra mundial, en el sentit que demà hi haurà una declaració de tercera guerra mundial. No existeix més la declaració de guerra mundial. Què hi hauran fronts clars. No existeixen més. Què hi haurà un principi i una fi. No hi ha principi. No hi ha fi. Aquest senyor que va ser president dels Estats Units fa uns anys va dir que estava en una guerra freda infinita. I estem en una època infinita.

I què és aquesta guerra infinita? És una rebel·lió agressiva i cega, buida de projectes d'un cos descerebrat, d'un cos sense el cervell que és el cos de la identitat, de la pertinença, de la nació, de la raça, de la família, de la màfia. El cos sense cervell és així perquè el cervell ha estat absorbit i capturat pels automatismes, perquè la intel·ligència col·lectiva es va separar del cos, ha estat presa del cos. I la intel·ligència col·lectiva es va tornar en eina del poder abstracte, del capitalisme semiòtic, del capitalisme dels signes, del capitalisme de la concatenació lògica i tecnològica. I aleshores, en l'interior de l'abstracció financera i el cervell, el cos sense cervell busca una forma d'identificació on pot trobar en forma de violència, agressió, en la identificació dels demés com els enemics que ens permet ser nosaltres, el poble, la nació.

Aquesta és la condició de la guerra present que tendeix a esdevenir guerra civil total, guerra dels fragments, una guerra sintèticament global però efectivament fragmentària.

I Europa està manifestant una tendència cap a la descomposició, d'estructuració perquè la Unió Europea ha estat impulsada cap a la dictadura financera, no política, sense haver estat decidida per ningú. Crec que va esdevenir per la força mateixa del trasllat del poder a les mans dels automatismes. Hi ha qui guanya molt en aquest trasllat i hi ha qui perd molt en aquest desplaçament des del poder de la voluntat humana cap als automatismes. No és objecte d'una decisió voluntària. Em sembla un efecte sistèmic d'una creixent velocitat i complexitat de la infoesfera

tècnica, en relació a un cervell o una voluntat col·lectiva que es troba en una situació d'impotència.

“Què podem esperar i preguntar a la cultura?”

Aleshores, què podem esperar en el futur i preguntar a la cultura, al nostre paper de professionals de la cultura, com a productors de cultura?

“L'estratègia de la cultura ha d'imaginar dues dimensions de sortida de la dictadura dels automatismes”

Ens esperen **dues possibilitats** positives, si ho puc dir així. La definició estratègica de la cultura ha d'imaginar dues possibles dimensions de sortida de la present dictadura dels automatismes.

“Els treballadors cognitius som els programadors informàtics o poetes, artistes o enginyers que hem aixecat l'edifici ple d'obligacions on la societat es troba vinculada i empresonada”

La **primera possibilitat** la trobem en el paper dels treballadors cognitius:

Quan dic que la voluntat humana és fa cada vegada més impotent davant la força dels automatismes tècnics i lingüístics, parlo d'alguna cosa que no ha estat produïda per Déu o per la natura. Qui els ha produït? Qui ha estat capaç de produir tècnicament aquest edifici on som, d'obligacions i implicacions lògiques en les que la societat es troba vinculada i empresonada? Nosaltres!. La lògica de l'automatització pertany al capitalisme financer, però es programa. El capitalisme financer no té capacitat de programar. Nosaltres som els programadors, els treballadors cognitius, que som programadors informàtics o poetes, que som artistes o enginyers, que junts han estat obligats, pel xantatge assalariat, a produir i programar els automatismes que ens oprimeixen. Les eines de l'esclavatge han estat produïdes pels esclaus mateixos en condicions que els estats no poden decidir, que no han decidit, però ells són els productors d'aquesta cadena. És el treballador cognitiu de Silicon Valley que treballa per a Google el que ha produït les condicions per a la seva pròpia opressió o vinculació.

“Hem d'imaginar una alliberació possible. El possible es realitza a l'interior de condicions subjectives que són determinades per la capacitat d'actuació cultural”

Aleshores, la perspectiva que hem d'imaginar com una perspectiva d'una alliberació possible. Ho subratllo, el concepte de possible. El possible no està destinat a realitzar-se, es realitza a l'interior de condicions subjectives, és a dir, culturals, psicològiques, afectives, que no són determinades pel destí sinó per la capacitat d'actuació cultural.

“Els treballadors cognitius són la força que pot produir un procés de re-programació de la màquina global. Avui són una minoria, però cada vegada més important”

Així, la meva convicció i persuasió és que la sola força, la sola concatenació social que pot produir un procés de reprogramació de la màquina global, són els treballadors cognitius que avui produeixen les eines d'esclavitud, les formes de l'automatització cognitiva on es troba la possibilitat d'una transformació. Ells, avui, poden aturar una minoria, potser sí, però cada vegada més important, més gran. L'exèrcit pacífic dels treballadors intel·lectuals, l'exèrcit pacífic dels enginyers i els poetes, és la força que ens pot alliberar de la dictadura dels automatismes.

“L'exèrcit pacífic dels treballadors intel·lectuals, l'exèrcit pacífic dels enginyers i els poetes, és la força que ens pot alliberar dels automatismes”

L'any 2011 és un any d'il·lusió positiva (esdeveniment a la plaça Tahrir d'El Cairo, *Occupy Wall Street* (OWS), el Moviment 15-M o moviment dels indignats a la Puerta del Sol, el moviment #occupy), de transformar les coses ocupant carrers, escoles, llocs. Era una il·lusió, si o no? Era una il·lusió parcial perquè no hi havia cap poder en aquests llocs físics. El poder s'ha traslladat al ciberespai, a la infoesfera, a una dimensió virtual del poder financer, etc. I, per tant, ocupar un parc no implica res de canvi efectiu de les relacions de forces de poder.

“No és en la voluntat, és en la capacitat tècnica, cognitiva, on es troba la possibilitat de trobar canvis profunds”

Podríem ocupar bancs però seria nul. El poder no està en el banc. Està en la dimensió desterritorialitzada entre agents físics. L'home més ric del planeta, el financer més poderós Warren Buffett diu que li fa vergonya que la seva secretària pagui el 34% en impostos i ell, el 17%. I no ha passat res perquè no és ell, és l'automatisme mateix que implica que els que mouen molts diners, com que tenen el poder de moure'n molts, no han de pagar moltes taxes, etc.

“L'any 2011 hem aconseguit crear les condicions per a una diferència de percepció del nostre paper i de la relació entre nosaltres”

Aleshores, no és en la voluntat, és en la capacitat tècnica, cognitiva, que es troba la possibilitat de trobar canvis profunds. L'any 2011, ha estat inútil? No, en la transformació política directament. No hem destruït la dictadura financera. No hem

“El treballador cognitiu té una possibilitat amagada, oprimida encara, per manca de solidaritat, calor i amistat”

obert la porta a la nova possibilitat de democràcia i llibertat, però sí hem aconseguit, d'un costat, crear condicions per a una diferència de percepció del nostre paper, i de l'altre, la relació entre nosaltres. El que va passar a #occupy és la trobada de cossos i ànimes en les places per a dir podem canviar la realitat, no amb la voluntat política, però sí amb la realitat de la capacitat del treballador cognitiu, que té una possibilitat amagada, encara la té oprimida per una manca de solidaritat, calor i amistat. El 2011 hem descobert això. Hi ha una possibilitat d'amistat, que està oprimida, negada pel domini de la competència, la guerra ecològica, la precarietat. Som cognitius i precaris i hem pensat a ser enemics perquè els precaris són naturalment enemics els uns dels altres, perquè demà el nostre amic que pot treure'ns el lloc de treball. Ho sabem. Hem començat el procés #occupy per una recomposició afectiva, política i, a la fi tècnica, del treball polític.

Pensem quina ha estat la única acció 'victoriosa', si puc usar aquesta paraula, eficaç d'#occupy. Les úniques accions positives assolides han estat les de Julian Assange i Edward Snowden. El naixement de la força SYRIZA a Grècia i Podemos a Espanya, podria afegir algú. Ara no en vull parlar d'aquest aspecte perquè no n'estic molt segur.

“Julian Assange va ser capaç d'activar la solidaritat entre treballadors cognitius. I gràcies a la seva consciència i coneixement, Chelsea Manning fa possible la denúncia i ruptura del capital financer, no gràcies a la seva democràtica acció política”

Ara el que m'interessa remarcar és que si hi ha una batalla guanyada el 2011 és la de WikiLeaks, que va ser capaç de trencar el domini sobre la informació perquè Assange va ser capaç d'activar la solidaritat entre treballadors cognitius d'altíssima saviesa tècnica. Chelsea Manning és l'heroi veritable d'aquell any, un professional tècnic que treballa a l'interior de la màquina assassina de l'exèrcit americà, que gràcies a la seva consciència i el seu coneixement, fa possible la denúncia i ruptura del domini del capital financer i militar en un punt precís. És gràcies a la seva saviesa, gràcies a la seva especificitat tècnica i no a la seva democràtica acció política. No crec que la democràcia ens salvi. Crec que la solidaritat entre treballadors cognitius pot crear les condicions que ens trauran de l'infern que el capitalisme financer i la guerra ens estan posant.

“La solidaritat entre treballadors cognitius és la primera possibilitat per als treballadors, les institucions de la cultura”

Així doncs, la solidaritat entre treballadors cognitius.

I respecte la **segona possibilitat**, com a professionals de la cultura que podem fer? Reflexionar, experimentar formes i fomentar condicions de solidaritat entre nosaltres. Sí, interessant, però és poc perquè que els diem a la majoria dels sers humans que tenen por, estan empobrits i potser aterrits. Ho sento, no estem aterrits, però s'intenta aterrir.

“Els professionals de la cultura tenim un paper important en un segon nivell: l'esgotament de la força progressiva de la modernitat”

Un segon nivell és molt important i l'hem de desenvolupar perquè hi tenim un paper important: l'esgotament de la força progressiva de la modernitat. En aquest nivell tenim un paper important. Kenneth E. Boulding, economista americà, defensa que qui pensa que el creixement exponencial pot continuar per sempre en un món que ha acabat, és un boig o un economista.

“La fi del creixement és una altra descoberta que ens pertany com a feina a fer en el futur”

El problema del fi del creixement és una altra descoberta que ens pertany com a problema, com a feina a fer en el futur i com a missatge positiu que hem de difondre. La fi del creixement apareix avui com una perspectiva espantosa, com una catàstrofe que redueix, en aquest moment, tota la nostra possibilitat de vida, l'expansió social, col·lectiva. Sembla que si acaba el creixement acaba també el progrés mateix de la civilització.

El New York Times de fa dos dies, parlava de l'atemptat a París, del Summit 21 d'Oslo, del Global Warming, etc., i també aportava un dossier que examinava la possibilitat del fi del creixement, que ens portarà a la guerra de tots contra tots o a un regrés a la barbàrie. A mi em sembla que la guerra ja és aquí i que el regrés a la barbàrie ja és a l'horitzó perquè la veritat és que l'obsessió pel creixement està produint la guerra i impulsant els sers humans a intentar acaparar-se de tant com es pugui. És l'obsessió pel creixement el problema, no és el fi del creixement en sí mateix.

“L’abundància en què vivim està produïda essencialment pel treball cognitiu, per la força positiva de la tecnologia”

“Quan traduïm la tecnologia com a eina de profit i d’acumulació aquesta es converteix en cadena o eina per a l’abundància que es transforma en eina per a la opressió, la subordinació i l’empobriment”

“Un paper essencial dels treballadors de la cultura és produir un sentiment de la sobrietat com a riquesa”

“Avui tenim moltes coses i no són les coses el que necessitem. Necessitem més temps i percebre la situació present com una situació de desig. Ens ho amaga la potència dels automatismes i la impotència de la societat, però és el possible el que hem de desencadenar de la visió dominant”

“La relació entre cultura i tecnologia ha de ser repensada d’aquesta manera”

“Hem de concebre un paper de la cultura com a projecte i com a pràctica de re-programació del sistema tècnic existent”

“Crec que hem de pensar la cultura com l’espai on es troben el poeta i l’enginyer”

“I fer cultura com a lloc on redefinim la relació entre la necessitat i el desig, una relació que s’ha perdut, però que pot ser reactivada entre la intel·ligència col·lectiva i la solidaritat social dels treballadors”

El que oblidava el dossier del diari americà és que no vivim més en l’època de la producció industrial de mercaderies físiques. Vivim en un món d’abundància potencial i actual. El problema és que aquesta abundància està essencialment produïda pel treball cognitiu, per la força positiva de la tecnologia. I està transformada en maledicció per l’obsessió pel creixement, pel profit. Quan traduïm o semiotitzem la tecnologia com a eina de profit i d’acumulació, la tecnologia es converteix en cadena, és a dir, una eina per a l’abundància que es transforma en eina per a la opressió, la subordinació i l’empobriment.

Un paper essencial que tenim com a treballadors de la cultura és produir una Cultura, no una cultura, sinó un sentiment de la sobrietat com a riquesa. La idea de riquesa ha estat pervertida per l’obsessió del creixement que la converteix en acumulació de coses. És una idea pobre davant la situació d’avui. Avui tenim moltes coses. Si avui hi ha caiguda de vendes, si hi ha recessió¹, és també perquè no necessitem més coses. Necessitem més temps, més afectivitat, més educació, més salut, més corporeïtat. No més coses. I les coses, cada vegada més, no són produïdes per la força muscular seqüencial sinó que són produïdes per la tecnologia intel·lectual simultània.

Així, no són les coses el que necessitem. És més temps, que ens falta. Aquí hi ha un salt, una transformació una mutació cultural, epistèmica, decisiva, que pot permetre a la humanitat de percebre la situació present no com una situació d’escassetat o de necessitat, de manca d’alguna cosa, sinó de desig i d’abundància. Aquesta és la possibilitat que la potència dels automatismes i la impotència de la societat ens amaga, però és el possible el que hem de desencadenar de la visió dominant.

La relació entre cultura i tecnologia ha de ser repensada d’aquesta manera. Moltes vegades pensem, nosaltres, els últims humanistes de l’època post humana, que hem d’elaborar un humanisme de la condició post-humana. Pensem que hi ha una contradicció entre tecnologia i cultura, entre tecnologia i educació, entre tecnologia i vida bona. Clar què hi ha contradicció! Perquè la tecnologia no és ni bona ni dolenta. És el que som capaços de fer a partir de la nostra capacitat cultural, de la nostra capacitat d’invenció de la forma amb la qual la tecnologia es fa eina de la vida quotidiana. Lluny d’escapar de les tecnologies hem de concebre un paper de la cultura com a projecte i com a pràctica de re-programació del sistema tècnic existent. Crec que hem de pensar la cultura com l’espai on es troben el poeta i l’enginyer. Es troben i re-programen la màquina que havia estat creada sota unes condicions que no havien estat decidides de manera col·lectiva. La cultura com un espai on el poeta troba l’enginyer i l’enginyer troba el poeta.

En segon lloc, un paper decisiu és fer cultura com a lloc on redefinim la relació entre necessitat i desig, entre escassetat i abundància, entre temps de vida i acumulació de coses. Crec que el temps que anem a viure no serà molt fàcil ni tan lluminós, crec que es pot reafirmar que, darrera la catàstrofe del capitalisme financer, hi ha la possibilitat que perdura a l’interior del cap de milions de treballadors cognitius, a l’interior de la relació que s’ha perdut, però que pot ser reactivada entre la intel·ligència col·lectiva i la solidaritat social dels treballadors. Moltes gràcies.

¹ Llegiu també Christian Marazzi

<http://www.theguardian.com/commentisfree/2010/sep/14/neoliberal-europe-union-austerity-crisis>; <https://mitpress.mit.edu/books/capital-and-language>; <http://www.amazon.co.uk/Violence-Financial-Capitalism-Semiotext-Intervention/dp/1584351020>; <https://burntbookmobile.wordpress.com/tag/intervention-series/>

Debat

Xavier Fina: Jo, que reivindico la modernitat, la re-definició de la necessitat i el desig, és un projecte clarament modern. L'humanisme que vostè reivindica és un discurs modern. Vull fer dues preguntes. La primera: entre el poeta i l'enginyer, quin paper donem al gestor cultural. La segona: Quin és el paper de l'estat, l'administració pública de la cultura? Quina camiseta li posa? La de ruptura o d'aliança amb les coses que vostè criticava?

Jaume Pastor: Ha parlat de treballadors cognitius i imagino que la resta dels treballadors són els que fan producció manual i producció intel·lectual, és així? Qui som els treballadors cognitius i qui no? Vivim en societats amb diversitat constant. Sembla que ho elimini i que ho sotmeti a la dictadura econòmica. És així? I respecte modificar el desig, els enginyers estan convençuts del seu desig...

Toni González: el desig el tenen els enginyers, gestors o els poetes, diu en resposta a Jaume Pastor. I demana més informació respecte els treballadors cognitius.

El ponent dóna respostes.

Respecte la modernitat, la podem entendre com a valor, o encara que no m'agrada, prefereixo parlar d'expectativa. És la elaboració d'expectatives com el futur d'alguna cosa més rica, més feliç. No hem d'oblidar les expectatives que la modernitat ha produït.

La modernitat és també una estructura. I com a estructura, s'ha acabat. Té una dinàmica, la dinàmica de l'acumulació. Hem de viure menys per viure més. No necessitem l'obsessió per l'acumulació.

Respecte la modernitat, sí? no? No, com a permanència d'estructura. Sí, com a permanència d'expectatives que després han xocat contra el límit com a modernitat, com a estructura.

Què fa el gestor cultural entre el poeta i l'enginyer?

Hi ha altres figures. L'economista és també un intel·lectual que separa el poeta de l'enginyer. Les coses serioses són la seva tasca. El gestor cultural és ser antieconomista: descobrir i permetre als altres saber que l'economia no és la naturalesa. L'economia, o l'economista, és la relació entre el possible i l'existent. El gestor cultural és la figura que fa possible una nova aliança entre el possible i l'existent.

L'estat? No pertany a la meva dimensió de comprensió. Puc entendre la relació entre allò públic i allò comú. Es fa eina d'una privatització. Una eina no com defensora d'allò comú sinó com la força ordenadora a la privatització.

Treballadors no cognitius n'hi ha a cada tipus de transformació de la naturalesa. Implica un treball de cognitivitat. M'interessa el concepte Semio-capital², la forma del capitalisme en la que perduren moltes formes del treball manual, industrial, però generen més plusvàlua, més transformació possible. És el lloc del treballador semiòtic.

No és un problema formal de democràcia. No és una qüestió retòrica. És un problema d'eficàcia social que avui té el treball cognitiu, que hem de reconèixer.

Hem parlat de la cultura com a benestar, afectivitat i no només, efectivitat. Crec que he respost les preguntes.

² <http://th-rough.eu/writers/bifo-eng/semio-capital-and-problem-solidarity>

“La modernitat és l'elaboració d'expectatives”

“La modernitat té la dinàmica de l'acumulació. Hem de viure menys per viure més. No necessitem l'obsessió per l'acumulació”

“A més del poeta i l'enginyer hi ha altres figures. L'economista és la relació entre el possible i l'existent. El gestor cultural és la figura que fa possible una nova aliança entre el possible i l'existent”